

ТЕХНОЛОГІЯ ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ ГОТОВНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ДО АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У механізмі державного управління, здатному ефективно адаптуватися до мінливих політичних умов демократичного суспільства, на перший план висувається проблема розроблення та впровадження теоретико-методологічних засад аналітичної діяльності, зокрема політичної аналітики, що актуалізує необхідність упровадження в систему державного управління України нових механізмів і технологій науково-аналітичного супроводу процесів прийняття та реалізації політичних і державно-управлінських рішень, оскільки формування аналітичних здібностей, умінь, знань та навичок є складовою професійної діяльності державних службовців.

Важливе місце в системі підготовки державних службовців займає аналітична діяльність, яка є важливим складовим компонентом їхньої професійної компетентності, що знайшло підтвердження в дослідженнях таких науковців, як: О.Л. Валевський, В.А. Ребало (поняття та структура аналітики, типологія аналітичної діяльності, характеристика основних різновидів аналітики та інформаційно-аналітичні технології); Ю.Г. Кальниш (методологічні засади політичної аналітики в державному управлінні: технологія аналітичної діяльності); О.Кілієвич (методи економічного аналізу державної політики як складові аналітичної діяльності); В.Тертичка (технологія прийняття державно-політичних рішень, аналітичні ролі та вимоги щодо вироблення і надання порад-рекомендацій).

Фундатором технології аналітичної діяльності вважають Сократа, який запропонував свій метод міркувань. Занурення в давні філософські системи свідчить про наявність у них спроби алгоритмізації аналізу, однак сфера застосування цих технологій була вузькою.

Аналіз вітчизняного та зарубіжного фонду засвідчив, що вже в найдавніших пам'ятках світової науки науковці спостерігають ознаки аналітичного осмислення політичної реальності з метою задоволення потреб державного управління. Розробка аналітичних методологій була започаткована для потреб політичного процесу. Уперше в політичній аналітиці запроваджено порівняльний аналіз та ідеальне моделювання, логічні прийоми (методи), сформовано першу універсальну технологію політичного аналізу ще в період античності.

Мета статті – подати технологію вимірювання рівня готовності державних службовців до аналітичної діяльності в системі післядипломної освіти.

Технологічний процес вимірювання базувався відповідно до визначеної нами структури готовності державних службовців до аналітичної діяльності в системі післядипломної освіти. Структура готовності державних службовців до аналітичної діяльності в системі післядипломної освіти подана у табл. 1. Критеріями готовності державних службовців до аналітичної діяльності в умовах післядипломної освіти є: професійна компетентність, методологічна компетентність, політико-управлінська та комунікативна компетентність – які характеризуються певними показниками. Для проведення експериментальної роботи було розроблено експериментальні завдання до кожного з виокремлених нами критеріїв та показників.

Першим критерієм, запропонованою нами структури готовності державних службовців до аналітичної діяльності, є професійна компетентність з такими показниками: знання загальних основ аналітичної діяльності; обізнаність з видами аналітичної діяльності; розуміння соціально-рольової функції аналітичних документів.

Показник знання загальних основ аналітичної діяльності передбачав вимірювати знаннями таких термінологічних понять, як: діяльність, аналітичний, аналітична діяльність. Обізнаність з видами аналітичної діяльності передбачає володіння класифікацією аналітичної діяльності, структурою аналітики та її складовими, тобто вміння знаходити причини, які впливають на рівні ефективності аналітичної діяльності. Розуміння соціально-рольової функції аналітичних документів передбачає знання функцій та етапів складання аналітичних документів, враховуючи умови, мету, ситуацію.

Таблиця 1

Структура готовності державних службовців до аналітичної діяльності

Критерії	Показники
професійна компетентність	знання загальних основ аналітичної діяльності; обізнаність з видами аналітичної діяльності; розуміння соціально-рольової функції аналітичних документів;
методологічна компетентність	знання загальних основ методів аналітичної діяльності; індивідуально-особистісна готовність до застосування процедур аналітичної діяльності; уміння складати аналітичні документи;
політично-управлінська компетентність	знання базової специфіки феномену “політичний аналіз”; обізнаність з видами, формами та складовими політичного аналізу; уміння використовувати інструментарій політичного аналізу у професійній діяльності;
комунікативна компетентність	обізнаність у сфері роботи з інформацією; володіння технологіями інформаційного обміну в аналітичній діяльності;

Кількісні показники щаблів сформованості професійної компетентності обчислювалися шляхом визначення середнього арифметичного за результатами виконання завдань:

$$E_c = \frac{E_1 + E_2 + E_3}{3};$$

де E_c – середній показник високого щабля;

E_1 – високий результат за першим показником, E_2 – високий результат за другим показником, E_3 – високий результат за третім показником. Аналогічно визначалося середнє арифметичне для достатнього, середнього, задовільного та низького щаблів. Результати щаблів сформованості професійної компетентності у державних службовців подано в табл. 2.

Таблиця 2

*Щаблі сформованості професійної компетентності у державних службовців
(констатувальний експеримент) (%)*

Група	Щаблі				
	Високий (0,9-1)	Достатній (0,7-0,8)	Середній (0,5-0,6)	Задовільний (0,4-0,3)	Низький (0,2 і нижче)
Ег	4	16	26	31	23
Кг	4	16	25	31	24

Як засвідчує таблиця, високий щабель професійної компетентності у було виявлено у 4% респондентів експериментальної і контрольної груп, достатній щабель засвідчили по 16% в обох групах. Середній щабель засвідчили 26% досліджуваних експериментальної і 25% – контрольної груп. До задовільного рівня було віднесено по 31% респондентів, до низького рівня - 23% респонденти експериментальної і 24% – контрольної груп.

Другим критерієм структури готовності державних службовців до аналітичної діяльності було обрано методологічну компетентність. Показниками означеного критерію є: знання загальних основ методів аналітичної діяльності; індивідуально-особистісна готовність до застосування процедур аналітичної діяльності; уміння складати аналітичні документи.

Щодо показника знання загальних основ методів аналітичної діяльності, то слід зауважити, що кожний з аналітичних методів є сукупністю певних принципів, правил, прийомів і алгоритмів аналітичної діяльності. Індивідуально-особистісна готовність до застосування процедур аналітичної діяльності передбачає володіння технологією аналізу (визначення об'єкта, предмета та проблеми аналізу, формування яких характерне для будь-якої дослідницької діяльності) та навичками щодо використання різних видів аналізу, застосовуючи різні методи. Уміння складати аналітичні документи передбачає знання та навички щодо складання аналітичної записки, звіту та рекомендацій.

Результати щаблів сформованості методологічної компетентності у державних службовців подано в табл. 3.

Таблиця 3

Щаблі сформованості методологічної компетентності у державних службовців

(констатувальний експеримент) (%)

Група	Щаблі				
	Високий (0,9-1)	Достатній (0,7-0,8)	Середній (0,5-0,6)	Задовільний (0,4-0,3)	Низький (0,2 і нижче)
Ег	3	11	22	37	27
Кг	2	11	23	38	26

Як засвідчує таблиця, високий щабель методологічної компетентності було виявлено у 3% респондентів експериментальної і 2% - контрольної груп, достатній щабель засвідчили по 11% в обох групах. Середній щабель засвідчили 22% досліджуваних експериментальної і 23% - контрольної груп. До задовільного рівня було віднесено 37 % респондентів експериментальної і 38% - контрольної груп, до низького рівня - 27% респонденти експериментальної і 26% - контрольної груп.

Політично-управлінська компетентність державних службовців вимірювалась такими показниками: знання базової специфіки феномена “політичний аналіз”; обізнаність з видами, формами та складовими політичного аналізу; уміння використовувати інструментарій політичного аналізу у професійній діяльності.

Показник знання базової специфіки феномена “політичний аналіз” передбачається вимірювати знаннями таких термінологічних понять, як: аналіз, політичний аналіз. Показник обізнаність з видами, формами та складовими політичного аналізу передбачає знання різних підходів щодо визначення видів та форм політичного аналізу, його шести головних принципів та традиційних етапів. Щодо показника уміння використовувати інструментарій політичного аналізу у професійній діяльності, то слід зазначити, що кожен аналітик, як правило, на базі особистого досвіду формує власний інструментарій політичного аналізу. Найчастіше застосовуються в політичному аналізі такий науковий інструментарій: контент-аналіз, системний метод, структурно-функціональний аналіз, порівняльний аналіз, математико-статистичний аналіз, SWOT – аналіз. Широко використовуються і часткові методи досліджень: фактор-аналіз, використання когнітивних карт матриці, конфігуративні дослідження, біографічний аналіз.

Результати щаблів сформованості політично-управлінської компетентності вираховувалися шляхом визначення середнього арифметичного за результатами виконання всіх запропонованих завдань:

$$E_{\text{ср}} = \frac{E_1 + E_2}{2};$$

де $E_{\text{ср}}$ – середній показник високого щабля;

E_1 – високий результат за першим показником, E_2 – високий результат за другим показником. Аналогічно визначалося середнє арифметичне для достатнього, середнього, задовільного та низького щаблів. Результати щаблів сформованості політично-управлінської у державних службовців подано у табл. 4.

Таблиця 4

Щаблі сформованості політично-управлінської компетентності у державних службовців (констатувальний експеримент) (%)

Група	Щаблі				
	Високий (0,9-1)	Достатній (0,7-0,8)	Середній (0,5-0,6)	Задовільний (0,4-0,3)	Низький (0,2 і нижче)
Ег	3	22	39	29	7
Кг	4	22	37	30	7

Як засвідчує таблиця, високий щабель політично-управлінської було виявлено у 3% респонденти експериментальної і 4% – контрольної груп, достатній щабель засвідчили по 22% в обох групах. Середній щабель засвідчили 39% досліджуваних експериментальної і 37% контрольної груп. До задовільного рівня було віднесено 29 % респондентів експериментальної і 30% - контрольної груп, до низького рівня – по 7% респонденти експериментальної і контрольної груп.

І останнім критерієм структури готовності державних службовців до аналітичної діяльності є комунікативна компетентність, показниками якої є: обізнаність у сфері роботи з інформацією та володіння технологіями інформаційного обміну в аналітичній діяльності.

Показник обізнаність у сфері роботи з інформацією передбачає володіння сутністю понять інформація, аналітична інформація, збір інформації, аналізом процесу та технологією прийняття управлінських та державно-політичних рішень. Наступним показником комунікативної компетентності є володіння технологіями інформаційного обміну в аналітичній діяльності, оскільки саме від обраних видів і методик аналізу та наявних у аналітика ресурсів залежить формування інформаційно-аналітичних технологій.

Результати щаблів сформованості комунікативної компетентності в державних службовців подано у табл. 5.

Таблиця 5

Щаблі сформованості комунікативної компетентності у державних службовців (констатувальний експеримент) (%)

Група	Щаблі				
	Високий (0,9-1)	Достатній (0,7-0,8)	Середній (0,5-0,6)	Задовільний (0,4-0,3)	Низький (0,2 і нижче)
Ег	4	20	37	28	11
Кг	4	20	37	26	13

Як засвідчує таблиця, високий щабель комунікативної компетентності було виявлено по 4% респондентів експериментальної і контрольної груп, достатній щабель засвідчили по 20% в обох групах. Середній щабель засвідчили по 37% досліджуваних експериментальної і контрольної груп. До задовільного рівня було віднесено 28 % респондентів експериментальної і 26% - контрольної груп, до низького рівня - 11% респонденти експериментальної і 13% – контрольної груп.

Виявлено вихідні рівні сформованості готовності державних службовців до аналітичної діяльності в системі післядипломної освіти.

Високий рівень: державний службовець знає і розуміє загальні основи аналітичної діяльності, обізнаний з її видами, специфікою феномена “політичний аналіз”, видами, формами та його складовими, розуміє соціально-рольові функції аналітичних документів, доречно застосовує процедури аналітичної діяльності, володіє навичками складати аналітичні документи, використовувати інструментарій політичного аналізу в професійній діяльності, обізнаний у сфері роботи з інформацією, володіє технологіями інформаційного обміну в аналітичній діяльності, не допускає жодної помилки, передбачає і прогнозує зміни, які відбуватимуться в суспільстві.

Достатній рівень: державний службовець знає і розуміє загальні основи аналітичної діяльності, обізнаний з її видами, специфікою феномена “політичний аналіз”, видами, формами та його складовими, розуміє соціально-рольові функції аналітичних документів, доречно застосовує процедури аналітичної діяльності, але припускає неточності; володіє навичками складати аналітичні документи, використовувати інструментарій політичного аналізу у професійній діяльності, але не завжди доречно, обізнаний у сфері роботи з інформацією, володіє технологіями інформаційного обміну в аналітичній діяльності, допускає одну-дві помилки, передбачає і прогнозує зміни, які відбуватимуться у суспільстві.

Середній рівень: державний службовець знає і розуміє загальні основи аналітичної діяльності, обізнаний з її видами, специфікою феномена “політичний аналіз”, видами, формами та його складовими, але не вміє завжди доречно використовувати, розуміє соціально-рольові функції аналітичних документів, здебільшого застосовує процедури аналітичної діяльності, але припускає три-чотири помилки (недоцільно використовує знання на практиці, не завжди спроможний виправити всі недоліки); володіє навичками складати аналітичні документи, використовувати інструментарій політичного аналізу у професійній діяльності, тільки подекуди правильно їх застосовує, обізнаний у сфері роботи з інформацією, володіє технологіями інформаційного обміну в аналітичній діяльності, допускає одну-дві помилки, здебільшого передбачає і прогнозує зміни, які відбуватимуться в суспільстві, але припускає неточності.

Задовільний рівень: державний службовець припускає помилки у більшості запропонованих завдань, знає і розуміє загальні основи аналітичної

діяльності, обізнаний з її видами, специфікою феномена “політичний аналіз”, видами, формами та його складовими, але не доречно їх використовує, розуміє соціально-рольові функції аналітичних документів, здебільшого застосовує процедури аналітичної діяльності, але припускає п’ять-шість помилок (недоцільно використовує знання на практиці, не може виправити всі недоліки); володіє навичками складати аналітичні документи, використовувати інструментарій політичного аналізу в професійній діяльності, тільки подекуди правильно їх застосовує, обізнаний у сфері роботи з інформацією, володіє технологіями інформаційного обміну в аналітичній діяльності, допускає три-чотири помилки, здебільшого не передбачає і не прогнозує зміни, які відбуватимуться в суспільстві.

Низький рівень: державний службовець припускає помилки у більшості запропонованих завдань, знає і розуміє загальні основи аналітичної діяльності, обізнаний з її видами, специфікою феномена “політичний аналіз”, видами, формами та його складовими, але не доречно їх використовує, розуміє соціально-рольові функції аналітичних документів, здебільшого застосовує процедури аналітичної діяльності, але припускає більше шести помилок (недоцільно використовує знання на практиці, не може виправити всі недоліки); володіє вміннями складати аналітичні документи, але не завжди доречно застосовує, використовує інструментарій політичного аналізу у професійній діяльності, але в більшості з помилками, обізнаний у сфері роботи з інформацією, володіє технологіями інформаційного обміну в аналітичній діяльності, допускає п’ять і більше помилок, не вміє передбачати і прогнозувати зміни, які відбуватимуться в суспільстві.

Результати загальних рівнів готовності державних службовців до аналітичної діяльності (констатувальний етап) подано в табл. 6.

Таблиця 6.

Рівні готовності державних службовців до аналітичної діяльності на констатувальному етапі (%)

Група	Рівні				
	Високий	Достатній	Середній	Задовільний	Низький
Ег	4	17	31	31	17
Кг	4	17	30	31	18

Як засвідчує таблиця, високого рівня готовності до аналітичної діяльності досягли по 4% респондентів експериментальної і контрольної груп. На достатньому рівні було по 17% респондентів експериментальної і контрольної груп. Середній рівень готовності до аналітичної діяльності був у 31% респондентів експериментальної і 30% – контрольної груп. На задовільному рівні було по 31% респондентів обох груп, на низькому рівні готовності до аналітичної діяльності було 17% респондентів експериментальної та 18% – контрольної груп.

Нами було обчислено індекс готовності державних службовців до аналітичної діяльності в системі післядипломної освіти за формулою (1):

$$I_{гр.гот.} = \frac{5 \sum P_{ва} + 4 \sum P_{гд} + 3 \sum P_{гс} + 2 \sum P_{гз} + \sum P_{гн}}{100k}, \text{ Формула 1}$$

де $I_{гр.гот.}$ – індекс групової готовності державних службовців до аналітичної діяльності в системі післядипломної освіти управління; k – кількість показників (компонентів) готовності до аналітичної діяльності, тобто $k=5$; $P_{ва}$ – кількість державних службовців групи (у %), які досягли високого рівня за певним показником; $P_{гд}$ – кількість державних службовців групи (у %), які досягли достатнього рівня за певним показником; $P_{гс}$ – кількість державних службовців (у %), які досягли середнього рівня за певним показником; $P_{гз}$ – кількість державних службовців (у %), які досягли задовільного рівня за певним показником; $P_{гн}$ – кількість державних службовців (у %), які досягли низького рівня за певним показником.

Кожному рівню було присвоєно певну кількість балів: високому рівню – 5 балів; достатньому – 4 бали, середньому – 3 бали, задовільному – 2 бали; низькому – 1 бал. Отже, показниками індексу групової готовності виступили: 1 – 1,75 – низький; 1,76 – 2,4 – задовільний; 2,5 – 3,25 – середній; 3,26 – 4, 25 – достатній; 4, 26 – 5 високий.

Було обчислено індекс готовності державних службовців до аналітичної діяльності в системі післядипломної освіти, які брали участь в експерименті:

$$I_{гр.гот.}(E_g) = \frac{5 \sum P_{ва} + 4 \sum P_{гд} + 3 \sum P_{гс} + 2 \sum P_{гз} + \sum P_{гн}}{100k} = \frac{5(4+3+3+4) + 4(16+11+22+20) + 3(26+22+39+37) + 2(31+37+29+28) + (23+27+7+11)}{100 \cdot 5} = \frac{70+276+372+250+68}{500} = \frac{1036}{500} = 2,07;$$

Тобто, індекс готовності державних службовців до аналітичної діяльності в системі післядипломної освіти експериментальної групи становив 2,07, що відповідає задовільному рівню. Аналогічно було визначено індекс для державних службовців контрольної групи. Він становив: $I_{гр.гот.}(K_g) = 2,06$ (задовільний рівень).

Отже, для визначення рівня сформованості готовності державних службовців до аналітичної діяльності була розроблена структура готовності до аналітичної діяльності. Критеріями і показниками готовності державних службовців до аналітичної діяльності є: професійна компетентність (знання загальних основ аналітичної діяльності, обізнаність з видами аналітичної діяльності, розуміння соціально-рольової функції аналітичних документів); методологічна компетентність (знання загальних основ методів аналітичної діяльності, індивідуально-особистісна готовність до застосування процедур аналітичної діяльності, вміння складати аналітичні документи); політично-управлінська компетентність (знання базової специфіки феномена “політичний аналіз”, обізнаність з видами, формами та складовими політичного аналізу, вміння використовувати інструментарій політичного аналізу у професійній діяльності); комунікативна компетентність (обізнаність у сфері роботи з інформацією; володіння технологіями інформаційного обміну в аналітичній діяльності).

Підсумовуючи результати першого завдання орієнтувально-пошукового етапу констатувального експерименту, зазначимо, що значущість аналітичної діяльності у професійній діяльності державних службовців безперечна, що сприяє виникненню певних труднощів у процесі аналітики, які заважають ефективній реалізації будь-яких завдань в умовах професійної діяльності. Цілком очевидна видається тенденція активізації інтересу державних службовців до набуття власної компетентності в питаннях аналітики.

Результати проведеного констатуючого експерименту свідчать про властиву державним службовцям переважно поверхову обізнаність зі складовими аналітичної діяльності та недостатню готовність державних службовців до аналітичної діяльності в системі післядипломної освіти, що сприяло подальшій розробці та апробуванню структурно-функціональної моделі.

Подано до редакції 29. 09.08

РЕЗЮМЕ

В статье раскрыты критерии и показатели структуры готовности государственных служащих к аналитической деятельности, представлены результаты уровня готовности государственных служащих к аналитической деятельности.

SUMMARY

The article demonstrates some criteria and indicators of the structure of government employees' readiness for analytical activity, presents the results of establishment of the level of their readiness for analytical activity.

